

Udeleženci posveta ob 100-letnici rojstva prof. dr. Vilka Novaka.

Foto: Nana Rituper Rodež, Beltinci, 14. 8. 2009

POSVET OB STOLETNICI ROJSTVA PROF. DR. VILKA NOVAKA

Urednici sem na vprašanje, ali bi želela za *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* napisati poročilo s posveta ob stoletnici rojstva prof. dr. Vilka Novaka, ki je potekal med 13. in 14. avgustom letošnjega leta v Beltincih in Ižakovcih, z veseljem odgovorila pritrdilno. Odločitvi pa je najverjetneje botrovalo dejstvo, da študentje danes nismo (več) kritični ne do procesa izobraževanja, ne do izobrazbe, ki jo pridobivamo, kot nismo nič kaj enotni oziroma tudi posamezno bolj ali manj ne reagiramo na še tako protislovne okoliščine, v katerih se lahko tudi vsakodnevno nahajamo. Obljubo, ki me dolži, da to poročilo napišem, bi lahko primerjala s trenutki iz lanske zime, ko me je skok v pretežno *terro incognito* silil, da na delo prof. dr. Vilka Novaka spomnim njegove rojake. Zaradi celotne organizacije in predpriprav, ki so se zavlekle v sam dogodek, poteku posveta analitično nisem bila sposobna slediti in bom zato v pričujočem tekstu dogajanje le na kratko opisala.

Ne spomnim se sicer natančno, kdaj sem ugotovila, da naj bi letos dr. prof. Novak praznoval stoti rojstni dan. Neko popoldne sem po naključju vzela v roke številko *Traditionesa*, ga listala ter naletela na prispevek prof. Slavka Kremenška ob 80-letnici rojstva prof. dr. Vilka Novaka, ki me je spodbudil, da sem o Novakovem delu znova začela razmišljati in kot že prej ugotovila, da je – o Prekmurju še toliko bolj – v njegovem opusu veliko uporabnega in zelo redko uporabljenega. Tu imam bolj kot rabo njegovega dela za znanstveno obravnavo določenih tem v mislih predvsem rabo njegovega znanstvenega dela za strokovno rabo. Prof. dr. Vilko Novak je skupno s svojim delom svojim rojakom pretežno nepoznan. Sama sem zanj izvedela šele po vpisu na Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, torej pomlad pred začetkom študija, ko mi je o njem začel razlagati stric, ki ga je osebno poznal. Sicer pa sem, čeprav je izviral iz sosednje vasi, o njegovem delu podrobneje prvič slišala pri predavanjih iz metodologije in zgodovine slovenske etnologije. Nič čudnega, saj v osnovni šoli tako o delu prof. dr. Vilka Novaka kot o preteklosti kraja nismo slišali skoraj nič. In vsaj toliko kot je izredno

pomanjkljivo poznavanje lastnega okolja povezano z mankom v šolskem sistemu, bi to lahko bil tudi odraz neodgovornosti in ignorance, za katero se zdi, da vlada predvsem institucionalno usedlanim »intelektualnim« krogom v Prekmurju. Podobno ni bilo od lanske jeseni pa do zimskih dni, ko sem že kovala načrte za stoletnico, iz nobene smeri slišati ničesar o kakršnihkoli pripravah na kaj podobnega. Stoletnica rojstva prof. dr. Vilka Novaka pa je bila primerna priložnost za promocijo védenja o lastnem okolju, navsezadnje pa tudi za promocijo etnologije in kulturne antropologije ter seveda drugih sorodnih družboslovnih in humanističnih ved.

Ideji o razstavi, namenjeni prvenstveno lokalnemu prebivalstvu, se je sčasoma pridružila še ideja o dvodnevem posvetu, ki bi bil prav tako namenjen isti ciljni skupini, vendar s prispevki strokovne javnosti, zato sem k sodelovanju na posvetu povabila profesorjeve študente, sodelavce, druge raziskovalce pa tudi »domače« študente, da predstavijo svoje raziskovalne podvige. Razpisane teme sem izbrala tako, da bi bilo s posvetom po eni strani mogoče osvetliti pomen Novakovega raziskovalnega dela, po drugi pa odpirati teme, ki problematizirajo današnji položaj etnologije ter odnos etnologije in folkloristike do razvedrilnih in turističnih prireditev, ki se naslanjajo na folkloro in dediščino. »Drugo« sem dodala, ker sem želela ne glede na obravnavano temo dati možnost sodelovanja predvsem prekmurskim in vzhodnoštajerskim raziskovalcem.

Trinajstega avgusta so nam tako delo prof. dr. Vilka Novaka približali dr. Jože Hudales v navezavi na zgodovino etnologije, Marija Kozar-Mukič njegove madžarske spise, Ivanka Huber etnografsko študijo *Ljudska prehrana v Prekmurju* ter Jože Vugrinec Novakove prispevke, namenjene širši javnosti, ki so izhajali v letni publikaciji *Stopinje*. Dr. Marija Stanonik nas je presenetila z zanimivimi podatki iz prekmurskega mesečnika *Prijatelj*, ki ga je v Budimpešti med letoma 1876–1879 izdajal Imre Agustich. Dr. Ivan Rihtarič pa nam je kot zadnji predstavil stanje obrti v občini Beltinci s konca leta 1959, zanimive podatke, še posebej

* Monika Smodiš, študentka 4. letnika Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske Fakultete Univerze v Ljubljani. Lipovci 119, 9231 Beltinci, monkaorama@gmail.com

v časih, ko se veliki večini Prekmurcev kali vsaj štirideset let trajajoč intenzivno industrijsko obarvan sen.

Dan smo končali z večerom, ki sta ga Katja Erjavec in Maja Koštric pred in po nastopu energičnega akustičnega dua Dianamizem prav tako energično obarvali z izbranimi kiticami pesmi Vilka Novaka. Ob izjemno občutenih interpretacijah Dunje Knebl, zanimivo odbranih, povečini v Medžimurju zapisanih ljudskih pesmi, so se prvi dan »posveta« ali takrat morda že bolje rečeno povedanih, zapetih, odigranih, prebranih ali zaplesanih seznanjanj s temami končala oziroma so se ta nadaljevala v Ambasadi Š.K.M., kjer so peli, igrali in vrteli La Scaña del Domingo ter DJ Vuk, plesali pa predvsem tisti, ki smo jih na posvetu zaman pričakovali.

Z zajtrkom ob Muri smo naslednjega dne žal zamujali kar dve uri. Prav prijetno nas je potem – verjetno predvsem tam navzoče Prekmurce – na določenih mestih prebudil prispevek dr. Hotimirja Tivadarja o govoru med Rabo in Muro v 3. tisočletju s stališča slovenskega knjižnega jezika. Prav tako sem bila že ob prijavi vesela prispevka dr. Rebeke Kunej na temo Folklorni festivali pred letom 1941 – popularizacija folklorne? Še posebej me je razveselilo, ko sem med obiskovalci zagledala članici Kulturno-umetniškega društva, ki organizira Folklorni festival v Beltincih. Dr. Mojca Ramšak nam je predstavila prispevek o antropoloških vidikih časti in sramote v sodobnem svetu. Po prijetno klepetavem odmoru je dr. Rajko Muršič s prispevkom Vizije etnologije kot primerjalnega dela antropološkega raziskovanja: današnji pomen Novakovih zgodnjih metodoloških razprav ogrel poslušalstvo.

Takrat je nastopil pravi trenutek, da se zadeva razvije v posvet, a ga sama takrat nisem prepoznala, po drugi strani pa oglašanja v

javnosti povečini nevajena in že fino izčrpana, kaj več od vmesnega jecljanja nisem bila sposobna. Glede na to, da je bilo za ta dan predvideno sproščeno vzdušje, sem potem sumljivo sledila programu, ki je predvideval najprej hitro predstavitev diplomatskega dela Sandre Koštric na temo Percepcija Prekmurja v slovenskem kolektivnem spominu in nekoliko daljšo predstavitev vplivov projektov in politike Evropske unije na Rome, danes že diplomantke antropologije in kulturnih študij, Maje Koštric. Dan smo potem sproščeno končali ob ognju, in občutek, da nam je zadevo uspelo izpeljati, je bil prav prijetno topel.

Priprave na razstav in posvet so bile dokaj obsežne, vanje pa je bilo vključeno lepo število študentk/ov OEIKA in drugih smeri. Dogajanje, namenjeno javnosti, je na žalost določene zadeve zaobšlo, od teh pa bi na tem mestu opozorila le na dve: na Baševo (tudi Novakovo) knjižnico, ki se nahaja na Novakovi domačiji, in bi se spodobilo, da zasede kak drug prostor v Beltincih, ter na zapuščino Vilka Novaka v NUK-u, ki (za)obsega dvanajst škatel, ki čakajo, da jih skupno uredijo vsaj po eden etnolog/inja in kulturni/a antropolog/inja, etnolog/inja, ki ga (jo) podrobneje zanima zgodovina etnologije, zgodovinar/ka, ki ga (jo) zanima zgodovina Prekmurja, slavist/ka, folklorist/ka in nekdo, ki obvlada madžarski jezik.

Zdi se, da je nastopil čas za odpiranje in recikliranje tistega, kar so etnologi in drugi raziskovalci iz skrbi pred pozabo zvesto dokumentirali in konservirali, čas za razvijanje in rabo, ne zgolj prikazovanje. In prve korake pri tem lahko storijo institucije, ki te predmete hranijo in restavrirajo.

Vsem, ki ste sodelovali na posvetu, in vsem, ki ste nam kakorkoli drugače pomagali, še enkrat hvala.

OD PRESTIŽNE MEDNARODNE NAGRADE ZA NAJBOLJŠO VINSKO KNJIGO NA SVETU DO NAGRADE ZA PROJEKT CRAFTATTRACT

»Kultura vina na Slovenskem« – najboljša vinska knjiga na svetu

Mednarodni urad za trto in vino s sedežem v Parizu – OIV je 19. oktobra 2009 podelil knjigi *Kultura vina na Slovenskem* in njenemu avtorju dr. Dušanu Terčelju prestižno mednarodno nagrado za najboljše knjižno delo z znanstveno razsežnostjo in izvirnostjo v kategoriji Zgodovina, literatura in umetnost. Knjiga dr. Dušana Terčelja, ki jo je uredil dr. Aleš Gačnik, je v sozaložništvu s Slovenskim etnografskim muzejem izšla v zbirki Tradicije Slovenije pri ptujskem podjetju Tovarna tradicij. Uvoda v knjigo sta napisala prof. dr. Momir Wondra in doc. dr. Marija Mojca Terčelj, predgovor pa dr. Aleš Gačnik. Pri nastajanju te bogato opremljene knjige – oblikoval jo je s.kolibri – je sodelovalo več kot 50 institucij in posameznikov. Uredniki so pri nastajanju knjige posebno pozornost posvetili tudi kakovostnim dokumentarnim in umetniških fotografijam iz vseh slovenskih pokrajin in iz različnih zgodovinskih obdobj.

Pod okriljem OIV mednarodni strokovnjaki (univerzitetni profesorji, novinarji, znanstveniki, zgodovinarji, ...) že 79 let ocenjujejo raznovrstna knjižna dela s področja vinske literature v najširšem pomenu besede. Po kriterijih izvirnosti, primerljivosti in mednarodnih razsežnostih knjižnih del ocenjujejo tako avtorje kot urednike in založnike, nagradijo pa delo, ki prejme najmanj 64 od 75 možnih točk. *Kultura vina na Slovenskem*, celovita in pregledna knjiga s področja vinske literature v Sloveniji, namreč ne govori le o vinu, temveč tudi o bogati kulturi vina.

Dr. Dušan Terčelj, mednarodno uveljavljeni znanstvenik in nestor sodobnega slovenskega vinarstva, je svoje življenje posvetil vinu in kulturi vina in si prizadeval predvsem za izboljševanje znanja o vinu; zaveda se namreč, da je prihodnost te za Slovence zelo pomembne kmetijske oziroma gospodarske dejavnosti še kako (so)odvisna od stopnje kulturne in izobrazbene ravni naroda. Kulturni pivec je namreč generator, usmerjevalec in posledično tudi producent kakovostnega vinogradniško-vinarskega ter

* Adela Ramovš, univ. dipl. etnol. in antropol., kustodinja, Slovenski etnografski muzej, 1000 Ljubljana, Metelkova 2, E-naslov: adela.ramovs@etno-muzej.si